

Reportage Maand van de Filosofie

De filosoof stelt deels dezelfde levensvragen als de nieuwe spirituelen, maar neemt minder snel genoegen met de antwoorden. En is ook minder populair. Daan Roovers, hoofdredacteur van *Filosofie Magazine*, en uitgever Erno Eskens over het verschil: 'Spiritualiteit is lekker warm en ruikt goed; ze hebben ook badzout en zo. Wij niet.' Door **Wilma de Rek**

'Een filosofiemuseum! Dat is er nog niet.' Erno Eskens, uitgever van filosofieboeken bij Veen Magazines, kijkt dromerig naar buiten, waar de regen op de grauwe kantoordaken van Diemen Zuid klettert.

'Ik zou het enorm graag oprichten. Je kunt het koppelen aan een filosofiecafé, een filosofieboekhandel, het kan een plek zijn waar scholen naartoe gaan. Nederland heeft een rijke traditie op filosofiegebied, tijdens de Verlichting waren wij leidend. Het is eigenlijk heel raar dat er nog geen filosofiemuseum is. De tijd is er rijp voor.'

Eskens is een van de bedenkers van de Nacht van de Filosofie en de daaraan gekoppelde Maand van de Filosofie, die vrijdag wordt geopend in Rotterdam en zijn achtste editie beleeft. Toen hij de Nacht voor het eerst organiseerde, in 2002, was Eskens hoofdredacteur van maandblad *Filosofie Magazine*, samen met Daan Roovers. Roovers doet het inmiddels in haar eentje.

Al jaren spannen ze zich in filosofie bij een breed publiek onder de aandacht te brengen; via *Filosofie Magazine*, via activiteiten als de Maand en de Nacht, en door middel van websites en boeken. Roovers: 'Het is een beetje een misdiedrang. We hebben allemaal filosofie gestudeerd en daar heel veel aan gehad. En dat wil je dan uitdragen.' Eskens: 'Ik denk ook dat de wereld er beter van wordt als er meer wordt nagedacht. Het kan helemaal geen kwaad als iedereen wat meer zou filosoferen.'

Filosofen Daan Roovers (links) en Erno Eskens. Foto Bart Mühl

Filosofie is sinds een jaar of tien redelijk populair. Maar de belangstelling haalt het niet bij die voor spiritualiteit, tegenwoordig om onduidelijke redenen 'nieuwe spiritualiteit' genoemd. De vragen waarover de nieuwe spirituelen zich buigen zijn niet zo heel erg anders dan de vragen die filosofen al 2600 jaar stellen. Wordt het geen tijd dat de filosofie het overneemt van de spirituelen?

Daan Roovers: 'Het zou goed zijn als filosofie zich weer de rol toe-eigent die ze hoort te hebben, ja. We timmeren ook wel aan de weg. Filosofen hebben de weg gevonden naar de krant, en *De Wereld Draait Door* schaaft zich er ook niet meer voor een filosoof uit te nodigen. Ik denk dat filosofie langzamerhand wel een normaal onderdeel van de Nederlandse cultuur wordt, zoals ze dat ook in Frankrijk en Duitsland is.'

'Ik weet niet of filosofie spiritualiteit zal verdringen. Maar we streven niet naar de eindzege. Je hebt ook zoiets als religie, die zich bezighoudt met dezelfde vragen; en religie krijgen we echt niet weg.'

Maar religie weet hoe het zit; spiritualiteit niet. Spiritualiteit zoekt, net als filosofie.

Eskens: 'Nou, in de spirituele hoek worden óók wel heel snel conclusies getrokken. Dat is het grote verschil met de filosofie. *Happinez* staat vol met praktische tips, maar het zijn natuurlijk niet de antwoorden waarmee wij als filosofen genoegen nemen. De antwoorden zijn ons te gemakkelijk.'

Roovers: 'Het is allemaal heel

maakbaar en bereikbaar, en ook een beetje moralistisch vaak. Dat is niet helemaal in de stijl van de filosofie.'

Eskens: 'Nieuwe spiritualiteit, daar zit veel onbewezen in. Wij filosofen hebben een band met de wetenschap, daar proberen we dicht bij te blijven. Je bent op zoek naar waarheid en niet naar een theorie. Dat is een verschil met spiritualiteit.'

Roovers: 'Spirituelen doen aan zingeving. Ze hebben zin, en dat geven ze aan jou; dat gaat van boven naar beneden. Bij filosofie doen we aan bezinning. Mensen moeten zelf nadenken.'

'We zijn niet op zoek naar een eindconclusie, zoals de spirituelen. Die schotelen je een prettige wereld voor waar alles rond en af is, en die binnen een bepaalde tijd bereikbaar is. Wij hebben niet zo'n einddoel. Je stelt jezelf vragen en daar moet je je doorheen worstelen.'

Eskens: 'Sterker, de filosofie kan je meenemen naar hoeken waar je helemaal niet wilt zijn. Door de logica word je gedwongen een bepaalde kant op te denken. Ik heb ooit voor *Filosofie Magazine* de Australische filosoof Peter Singer

geïnterviewd over dierenrechten. Dat zette me enorm aan het denken, zodanig dat het allerlei gevolgen kreeg voor hoe ik eet en leef, en voor wat ik doe: over een paar weken komt mijn boek *Democratie voor Dieren* uit.'

'Vanuit de spiritualiteit komen dingen als dierenrechten ook wel aan de orde, maar op een heel andere manier. Bij boeddhisten vind je bijvoorbeeld de opvatting dat je geen dieren mag eten omdat ze mogelijk een menselijke ziel in zich hebben; mensen kunnen reïncarneren in een dier. Als filosoof denk je daarover: het zou best kunnen, maar hebben we bewijs? Is er enige grond?'

Roovers: 'Dat spiritualiteit zoveel populairder is dan filosofie komt omdat het lekkerder is. Gemakkelijker. Bij McDonalds is het ook drukker dan in een sterrenrestaurant. Dat restaurant is moeilijker, complexer en het kost meer. Spiritualiteit is lekker snacken. Het werkt en geeft bovendien een behaaglijk gevoel, het is zinnelijk, warm en het ruikt goed - ze doen ook aan badzout en dat soort dingen. Wij niet.'

'We zijn op de redactie aan het nadenken over het zomernum-

mer. Dat gaat over liefde. De eerste vraag is: wat is liefde? Het spirituele antwoord is dan: alles is liefde. Dat is een prettig antwoord, behaaglijk, je denkt: mooi, over tot de orde van de dag. Spiritualiteit heeft iets heel prettig bezwerends. Het legt het denken stil, je hebt een antwoord dat je geruststelt en waarmee je terecht komt in een wereld van orde en harmonie waarin alles goed is.'

'De filosofie denkt bij liefde: wat betekent liefde eigenlijk, wat bedoelen we ermee, heb je het over de ware liefde, wat is dan de ware liefde, is daar maar één van of kunnen er meerdere tegelijk van bestaan? Hoe komen we eigenlijk aan de idee van 'ware liefde', bestaat het werkelijk of is het een fictie - en als het een fictie is, is het dan een nuttige fictie of moeten we ervan af? Dat gaat maar door. En dat is eerder verontrustend dan geruststellend. Maar je komt er wel mee vooruit.'

Wat is de belangrijkste vraag die een filosoof zich stelt?

Roovers: 'Ik zal toch zeker niet gek zijn?'

Eskens: 'Daar heb ik niks aan toe te voegen.'

Niet: 'Waartoe zijn wij op aarde?'

Roovers: 'Hm. Die is zo grofstoffelijk. In mijn geval zijn de vragen meer: hoe kom ik aan de ideeën die ik heb, hebben anderen ze ook, zijn ze daarom waar of leven we in een collectieve illusie? Je zit vol met opvattingen over wie je zelf bent, hoe een cultuur moet zijn, of het van belang is wat je van je ouders meekrijgt. Dat is allemaal ingepompt; maar op een gegeven moment is die passiviteit van het opnemen van kennis voorbij, en moet je zelf gaan nadenken.'

Alleen zijn alle antwoorden op alle vragen al een keer langgekomen.

Eskens: 'Met 99,9 procent van de antwoorden is dat zo. Het zou ook gek zijn als we alles opeens opnieuw moesten gaan bedenken. Maar het leuke van filosofie is dat zoveel mensen je zijn voorgegaan, met allemaal briljante ideeën. En als je dat leest, denk je: dat is slim! Dat kan ik mij toe-eigenen en dan ben ik vanaf nu óók zo slim! Dat vind ik leuk, die traditie. Want filosofen denken wel in één traditie. Daarin proberen ze methodisch te denken, enige logica aan te brengen, consequent te zijn. Filosofie kan je integer maken.'

Bij de oprichting van de Nacht van de Filosofie werd er door sommige filosofen gemord; popularisering van het vak zou ook tot vervlaking leiden. Is er een grens aan hoe breed filosofie moet zijn?

Roovers: 'De grens ligt waar je hem zelf trekt. Ik heb een filosofieboek voor kinderen van 4 en 5 jaar, en dat is hartstikke leuk. Filosofie begint met verwondering, met niet vanzelfsprekende vragen. Er is geen principiële grens. Behalve tussen filosofie en religie of filosofie en spiritualiteit. Maar die gaan we niet snel over. Onze lezers zijn bijna allemaal atheïst, en aan spiritualiteit hebben ze een hekel.'

Eskens: 'Ik geloof dat het juist nog wel wat breder kan. Dat filosofie een natuurlijke rol krijgt toebedeeld als iets dat ook heel erg in het privéleven werkzaam kan zijn. Zo'n boek als dat van Alain de Botton, *De troost van de filosofie*: die kant mag het nog meer uit.'

'Filosofie kan nog veel meer een cultus worden, met filosofieëren en filosofiekloosters waar je kunt spreken met filosofen die jou begeleiden. We denken allemaal na, en we proberen allemaal enige logica in ons leven te krijgen. Uiteindelijk is iedereen filosoof.'

Ja, ik bestel ___ kaart(en) à € 30,00 (normaal € 35,00) voor de Nacht van de Filosofie op 17 april 2009 in Felix Meritis te Amsterdam.

Hierbij machtigt ik Felix Meritis eenmalig het totaalbedrag van mijn rekening af te schrijven.

Mijn totaalbedrag is € _____
Bank/girnummer: _____
Voorletters & naam: _____
Adres: (m/v) _____
Postcode & woonplaats: _____
Telefoonnummer: _____ E-mail: _____
Handtekening: _____

Stuur deze bon voor 9 april in een gesloten envelop en voorzien van een handtekening naar: Felix Meritis, Nacht van de Filosofie, Keizersgracht 324, 1016 EZ Amsterdam. Na bijschrijving van het gemachtigde bedrag op onze bankrekening worden de kaarten toegestuurd. Terugbetaling van toegangkaart(en) is niet mogelijk.